

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1454589

Özgün Araştırma / Original Research

Hastanede Yatan Çocuklarda Anksiyete Duyarlılığı, İyi Oluş ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigating the Relationship Between Anxiety Sensitivity, Well-Being and Self-Esteem in Hospitalised Children

Gamze YILMAZ ¹ Gülbeyaz DURMAZ ²

¹ Doç. Dr., Yalova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yalova

² Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Diyarbakır

Sorumlu yazar /
Corresponding author

Gamze YILMAZ
gamze.yilmaz@yalova.edu.tr

Geliş tarihi / Date of receipt:
18.03.2024

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 29.05.2025

Atıf / Citation: Yılmaz, G., Durmaz, G. (2025). Hastanede yatan çocuklarda anksiyete duyarlılığı, iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *BANU Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 322-331. doi: 10.46413/ boneyusbad. 1454589

* Çalışma 12-15 Ekim 2022 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen 3. Uluslararası Akdeniz Pediatri Hemşireliği Kongresinde Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Amaç: Çalışmada akut nedenle hastanede yatan çocuklarda anksiyete duyarlılığı, duygusal ve psikolojik iyi oluş ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte gerçekleştirilen araştırmanın evrenini akut hastalık nedeniyle bir hastanenin çocuk servisine yatırılıp yapılan 9 yaş ve üzeri 94 çocuk; örneklemi ise seçim kriterlerine uyan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 72 çocuk oluşturmıştır. Verilerin toplanmasında bilgi formu, Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi, Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ($p<0.05$); Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Sonuç: Çocukların anksiyete duyarlılığı, duygusal ve psikolojik iyi oluşları ile benlik saygılarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arttıkça benlik saygılarının da arttığı, anksiyete duyarlılığı düzeylerinin ise azaldığı belirlenmiştir. Ayrıca anksiyete duyarlılığı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete duyarlılığı, Benlik saygısı, Duygusal ve psikolojik iyi oluş, Hastalık

ABSTRACT

Aim: The aim of the study was to examine the relationship between anxiety sensitivity, emotional and psychological well-being and self-esteem in children hospitalised for acute reasons.

Material and Method: The population of the descriptive study consisted of 94 children aged 9 years and over who were admitted to the paediatric service of a hospital because of an acute illness; the sample consisted of 72 children who met the selection criteria and agreed to participate in the study. An information form, the Anxiety Sensitivity Index for Children, the Rosenberg Self-Esteem Scale and the Stirling Emotional and Psychological Well-Being Scale for Children were used to collect data.

Results: There was a statistically positive and significant relationship between the Stirling Children's Emotional and Psychological Well-Being Scale, and the Rosenberg Self-Esteem Scale ($p<0.05$); a statistically negative relationship was found between the Stirling Children's Emotional and Psychological Well-Being Scale and Children's Anxiety Sensitivity Index ($p<0.05$). A negative relationship was found between the Children's Anxiety Sensitivity Index and the Rosenberg Self-Esteem Scale. ($p<0.05$).

Conclusion: It was found that children's anxiety sensitivity, emotional and psychological well-being, and self-esteem were at moderate levels. It was found that as children's emotional and psychological well-being increased, their self-esteem increased and their anxiety sensitivity decreased. It was concluded that as children's emotional and psychological well-being increases, their self-esteem increases.

Keywords: Anxiety, Emotional and psychological well-being, Illness, Self-esteem

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Hastaneye yatma çocuğun yaşı ve yatış nedenine bağlı olarak çocuğu rahatsız eden ve onda strese yol açan bir durumdur (Yavuzer, 2023). Hastaneye yatmanın neden olduğu stres, çocuklarda anksiyete, mutsuzluk, depresyon, apati, hiperaktivite, regresyon, agresyon ve uyku bozukluklarına neden olabilir (Çavuşoğlu, 2019). Stresin çocuğun psikolojik iyi oluşunu önemli bir şekilde etkilediği ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2009).

Kişilerin “anksiyete ile ilişkili duyumlardan ne derece rahatsız oldukları ve bu duyuları fiziksel, psikolojik veya sosyal yönden ne kadar tehdit olarak algıladıkları” anksiyete duyarlılığı olarak tanımlanmaktadır. Anksiyete duyarlılığı bireylerin yapısında olan ve devamlılık gösteren bir özelliktir. Kişinin anksiyete duyarlılığı yüksek ise tehdit olabilecek bir durum yaşadığında korkularına yönelik alarm durumuna geçer ve tehdiye karşı verdikleri anksiyete yanıtı şiddetlenir ve süresi uzar (Reiss ve McNally, 1985). Yüksek anksiyete duyarlılığı görülme oranı çocuk ve ergenlerde %15-20 arasındadır (Yıldırım, 2018). Anksiyete duyarlılığı, anksiyete ya da korku deneyiminin hastalığa, utanca veya ek kaygıya neden olduğu inancından oluşan bireysel bir farklılık değişkenidir (Öztürk ve Aylin, 2016). Anksiyete duyarlılığının pek çok ruhsal hastalık gelişiminde önemli bir kırılma faktörü olduğu bilinmektedir. Hem çocuk ve ergenlerde hem de erişkinlerde anksiyete duyarlılığının, anksiyete bozukluğu için önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir (Hannesdottir, Sigurjonsdottir, Njardvik ve Ollendick, 2018; Noël ve Francis, 2011). Benzer şekilde anksiyete duyarlılığının depresyon ile ilişkisi de pek çok araştırma ile ortaya konulmuştur (Allan ve ark., 2016; Qi ve ark., 2021).

Çocuklarda iyi olma halinin çok boyutlu olduğu ve fiziksel, duygusal, sosyal iyilik halinin de gerçekleştiği, çocuğun hem şu an hem de gelecekteki yaşamlarını da içeren ve nesnel olduğu kadar öznel olduğu de içermesi gerektiği hakkında bir fikir birliği vardır (Statham ve Chase, 2010). Duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyi yükseldikçe çocuklar ilerleyen yıllarda da daha olumlu ve pozitif ilişkiler geliştirdiği bir yaşam sürecektir (Deleş, Emre, Keskinçilik ve Güley, 2020). Duygusal iyi oluş, bireyin yaşamdaki deneyimlerinin duygusal derecesini ifade etmektedir. Sevinç, kaygı, üzüntü, öfke gibi duyguların yaşamdaki deneyimlerinin miktarını belirtmektedir. Bireyin anlık duygusal durumunu

yansıtan olumlu ve olumsuz etkilerin birleşimi olarak söylenebilir (Kahneman ve Deaton, 2010). Psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek olması çocuklarda, özsaygı, kendine güven ve sosyal-duygusal gelişime olumlu katkı sağlamaktadır.

Gelişim süreci içinde öğrenilen, yaşam boyu bir süreç olan benlik saygısı bireyin özerkleşmesi, yaşamdan doyum alması, başarılı olması, geleceği planlayabilmesi, çevresiyle uyumlu olabilmesi ve sağlıklı iletişim kurabilmesi açısından önemli bir kavramdır (Erşan, Doğan ve Doğan, 2009; Yavuzer, 2022). Bireylerin benlik saygısının yükseltilmesinin, psikolojik iyi oluş düzeylerini arttıracak belirtilmektedir. Çünkü benlik saygısı yüksek olan bireylerin kendilerini olumlu değerlendiren, güçlü yanlarına ve olumlu özelliklerine odaklanan, mutlu, stresli ve zorlu yaşam olaylarında kendini koruyabilen bireyler olduğu ifade edilmektedir (Tatoğlu, 2006; Yavuzer, 2022). Benlik saygısı yüksek olan bireyler anksiyete ve depresyon gibi ruhsal problemlerle daha az karşı karşıya kalmakta ve daha fazla olumlu duygu yaşamaktadır (Gilman ve Huebner, 2006). Yüksek benlik saygısına sahip çocuklar strese dayanıklı olurken, düşük benlik saygısına sahip çocuklarda anksiyete, depresyon, motivasyon eksikliği gibi duygusal ve davranışsal sorunlar görülebilmektedir (Dwivdi ve Bringley Harper, 2004).

Hastalık ve hastaneye yatma, çocuk ve ailesinin endişe, korku ve anksiyete yaşamasına neden olan bir durumdur (Delvecchio ve ark., 2019; Çavuşoğlu, 2019). Yapılan çalışmalarda hastanede yatan çocuklarda yaşanan korku ve kaygının hem çocuğun fiziksel, duygusal ve kişilik gelişimini etkilediği hem de tedavi sürecinin başarısını olumsuz etkileyerek taburculuk süresini uzattığı belirtilmiştir (Lerwick, 2016; Noel, McMurtry, Chambers ve McGrath, 2010; Üstün, Erşan, Kelleci ve Turgut, 2014). Bu çalışma akut hastalık nedeniyle hastanede yatan çocuklarda anksiyete duyarlılığı, duygusal ve psikolojik iyi oluş ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Literatürde hastanede yatan çocuklarda anksiyete duyarlılığı, duygusal ve psikolojik iyi oluş ile benlik saygısını birlikte ele alan araştırma olmadığından dolayı çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Çalışma tanımlayıcı tipte olup, çalışmada ilişkisel araştırma tasarımı kullanılmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırma, Nisan-Haziran 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda bir devlet hastanesinin çocuk servisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini belirtilen tarihler arasında akut hastalık nedeniyle çocuk servisine yatışı yapılan 9 yaş ve üzeri çocuklar oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme, seçim kriterlerine (çocuğun 9 yaş ve üzeri olması, akut hastalık nedeniyle hastanede yatıyor olması, işitme problemi olmaması, çocuğun ve ebeveynin iletişim problemi olmaması, çocuğun soruları yanıtlayabilecek düzeyde zihinsel gelişiminin olması) uygun olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden çocuklar arasından belirlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde belirtilen kriterlere uyan toplam 94 çocuk bulunmakta olup, bunlardan ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 72 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada amaçlı örnekleme (purposeful sampling) yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi, belirli özelliklere sahip bireyleri seçerek belirli bir amaca yönelik bilgi edinmeyi sağlayan nitelikli örneklem seçim tekniklerinden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında çocukların ve ebeveynlerinin özelliklerine yönelik tanıtıcı bilgi formu, Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi, Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgiler Formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan bu form çocukla ilgili yaş, cinsiyet, hastalık tanısı gibi bilgiler ve ebeveyn özellikleri ile ilgili (anne ve babanın yaşı, eğitim durumları, çalışma durumları, ekonomik durum, aile tipi) bilgileri içermektedir.

Çocuklar için Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADI): Reiss ve arkadaşlarının (1986) anksiyete duyarlılığı indeksinin, Silverman ve arkadaşları (1991) tarafından çocuklara uygun şekilde düzenlenmesi ile oluşturulan, Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması ise Yılmaz ve Kılıç (2015) tarafından yapılan 18 maddelik bir ölçekdir. Anksiyete ile ortaya çıkan bedensel duyularından çocukların ne kadar korktuklarını puanlamaya dayanmaktadır. 3'lü Likert tipinde (1 hiç- 2 biraz- 3 çok fazla) şeklinde olan ölçekten alınabilecek en düşük puan 18, en yüksek puan 54'dür. Çocukların anksiyete oluşturabilecek iç ve dış uyaranların sonrasında hissedilen duygularını

sorgular. Ölçekten alınan yüksek puan anksiyete duyarlılığının yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik katsayısının 0.86, test tekrar test güvenirlik katsayısının ise 0.84 olduğu bulunmuştur. Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.80 olarak bulunmuştur.

Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPIÖ): Liddle ve Carter (2015) tarafından geliştirilip Akın ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek 5'li likert tipinde (1 Asla – 5 Her zaman) olup 12 maddeli ve tek boyutludur. Ölçekten alınan yüksek puan duygusal ve psikolojik iyi oluşun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin çalışmamızdaki Cronbach Alfa değeri 0.81 olarak bulunmuştur.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Rosenberg (1963) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirliği Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılan ölçek 12 alt boyut ve 63 maddeden oluşmaktadır. İlk 10 madde benlik saygısını ölçmektedir. Ölçekte beş pozitif ve beş negatif ifade içeren maddeler bulunmaktadır. Ölçekten düşük puan alınması benlik saygısının yüksek olduğunu, yüksek puan alınması ise benlik saygısının düşük olduğunu belirtmektedir. Ölçeğin İç tutarlılık katsayısının 0.77-0.88 arasında olduğu belirlenmiştir (Çuhadaroğlu, 1986). Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.77 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Verileri, araştırma ile ilgili bilgi verilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 9-18 yaş grubundaki çocuklar tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından örneklem seçim kriterleri göz önüne alınarak veriler toplanmıştır. Veri toplama formlarının doldurulması ortalama olarak 7-15 dakika sürmüştür.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yapılabilmesi için bilimsel araştırmalar etik kurulundan (Tarih: 09.05.2019 ve Karar No: 11026) ve araştırmanın yürütüldüğü kurumdan izinler alınmıştır. Araştırmada örneklem seçim kriterlerine uyan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 9 yaş ve üzeri çocuklardan sözel onay (18 yaşın altında oldukları için) ve ebeveynlerinden ise yazılı onay alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için ebeveynlere ve çocuklara verdikleri bilgilerin gizli tutulacağı ve başka bir yerde kullanılmayacağı ifade edilmiştir.

Araştırmada bilgilendirilmiş onam ilkesi, gizliliğin korunması ilkesi ve gönüllülük ilkesi yerine getirilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmadan elde edilen veriler Statistical Package For Social Science (SPSS) 22.0 paket programında analiz edilmiştir. Veri değerlendirilmesinde yüzde dağılımı, sayı, ortalama, student t testi, ANOVA ve korelasyon analizi kullanılmıştır. ANOVA testi sonrası Levene's testi ($p>0.05$) ile grupların homojen dağılımı saptanmıştır. Gruplar arasındaki farkın tespitinde ise post-hoc çoklu karşılaştırma tekniği kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de tanıtıcı özelliklere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Çalışmada yer alan çocukların ebeveynlerinin özelliklerine bakıldığında; annelerinin yaş ortalaması 39.23 (± 6.28), babaların yaş ortalaması ise 43.44 (± 6.76), annelerin %36.1'i okur yazar değil, babaların %29.2'si ortaokul mezunu, ebeveynlerin %54.2'si ekonomik durumlarını orta düzey olarak algıladığı, %66.7'i çekirdek aile yapısına sahip olduğu bulunmuştur. Çalışmada yer alan çocukların özelliklerine bakıldığında ise; çocukların yaş ortalamasının 12.86 (± 2.35) olduğu, %51.4'nün erkek olduğu belirlenmiştir.

Çocukların Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADİ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPİÖ) puan ortalamaları Tablo 2'de verilmiştir. Çocukların ÇADİ toplam puanının 43.58 ± 7.04 ; SCDPİÖ toplam puanının 34.22 ± 7.21 ; RBSÖ toplam puanının ise 20.77 ± 6.11 olduğu saptanmıştır.

Çalışmada regresyon modelindeki ölçekler arasındaki korelasyon değerleri Tablo 3'de gösterilmiştir. SCDPİÖ ile RBSÖ ($r=-.449$, $p=.001$) arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p<0.01$). SCDPİÖ ve ÇADİ ($r=-.296$, $p=.001$) arasında ise istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). ÇADİ ve RBSÖ arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-.270$, $p=.011$).

Çocukların tanıtıcı özelliklerine göre ÇADİ, SCDPİÖ ve RBSÖ puan ortalamaları ile annenin öğrenim durumu, çocuğun tanısı, çocuğun yaş grupları, ailenin gelir durumları, cinsiyet, aile tipi

arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Tanıtıcı özelliklerine göre ÇADİ, SCDPİÖ ve RBSÖ puan ortalamalarının karşılaştırılmasına (Tablo 4) bakıldığında babanın eğitim durumu ile çocuğun RBSÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

Tablo 1. Tanıtıcı Özellikler

Özellikler	Ortalama $\pm$ Standart sapma	
Yaş ortalaması:	12.86 $\pm$ 2.35	
Annenin yaş ortalaması:	39.23 $\pm$ 6.28	
Babanın yaş ortalaması:	43.44 $\pm$ 6.76	
	Sayı	%
Cinsiyet		
Kız	35	48.6
Erkek	37	51.4
Ailenin Gelir Durumu		
Düşük	10	13.9
Orta	39	54.2
Yüksek	23	31.9
Annenin Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	26	36.1
İlkokul	24	33.3
Ortaokul	8	11.1
Lise	11	15.3
Üniversite	3	4.2
Babanın Eğitim Durumu		
Okur yazar değil	8	11.1
İlkokul	20	27.8
Ortaokul	21	29.2
Lise	16	22.2
Üniversite	7	9.7
Çocuğun tanısı		
Akut gastroenterit (AGE)	25	34.7
İdrar yolu enfeksiyonu (İYE)	25	34.7
Solunum yolu enfeksiyonu	16	22.2
Diğer (düşme, ürtiker, ateş gibi şikayetler)	6	8.3
Aile tipi		
Çekirdek	48	66.7
Geniş	24	33.3
Toplam	72	100

Tablo 2. ÇADİ, SCDPİÖ ve RBSÖ Puan Ortalamaları

	Ortalama $\pm$ Standart sapma
Anksiyete Duyarlılığı İndeksi (ÇADİ)	43.58 $\pm$ 7.04
Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (SCDPİÖ)	34.22 $\pm$ 7.21
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	20.77 $\pm$ 6.11

Tablo 3. ÇADİ, SCDPIÖ ve RBSÖ Arasındaki Korelasyon Dağılımı

Puan	ÇADİ	SCDPIÖ	RBSÖ
1.ÇADİ			
r	.1000	-.296*	-.270*
p	.011		
N			
2.SCDPIÖ			
r	-.296*	1.000	.449**
p	.001		
N			
3.RBSÖ			
r	-.270*	.449**	.1000
p	.001		
N			

*p<0.05, **p<0.01** Normal dağılım gösteren bağımlı değişkenler için parametrik olmayan bir test (Pearson) uygulandı

Tablo 4. Tanıtıcı Özelliklere Göre ÇADİ, SCDPIÖ ve RBSÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Özellikler	ÇADİ	SCDPIÖ	RBSÖ
Annenin Öğrenim durumu	F*: .419 p=.794	F: .868 p=.488	F: .137 p=.25
Okur yazar değil	34.73 ± 8.87	43.46 ± 7.18	19.53 ± 3.44
İlkokul	32.79 ± 6.26	42.70 ± 7.19	20.20 ± 3.99
Orta	34.75 ± 7.10	47.87 ± 4.05	21.00 ± 5.75
Lise	35.90 ± 3.14	42.81 ± 7.06	24.45 ± 12.25
Üniversite	33.66 ± 11.93	43.00 ± 11.26	22.00 ± 5.19
Babanın Öğrenim durumu	F: .398 p=.809	F: 1.516 p=.208	F: 2.86 p=.030***
Okur yazar değil	34.75 ± 8.66	47.00 ± 7.05	20.25 ± 2.60
İlkokul	32.70 ± 9.25	42.95 ± 4.95	20.95 ± 3.67
Ortaokul	35.47 ± 5.81	45.33 ± 8.15	19.76 ± 3.92
Lise	34.50 ± 5.96	40.87 ± 6.50	19.18 ± 4.65
Üniversite	33.57 ± 6.45	42.42 ± 8.69	27.57 ± 14.88
Tanımlar	F: 1.15 p=.33	F: .44 p=.72	F: .73 p=.53
Solunum Yolu Enfeksiyonu	33.56 ± 6.48	44.93 ± 5.89	20.37 ± 3.75
AGE	35.40 ± 6.13	42.40 ± 7.06	20.00 ± 2.70
İYE	34.60 ± 5.25	43.76 ± 6.68	22.20 ± 9.03
Diğer	29.50 ± 16.25	44.16 ± 11.53	19.16 ± 6.67
Gelir Durumu	F: 1.193 p=.310	F: .478 p=.622	F: .645 p=.528
Düşük	34.80 ± 6.51	44.40 ± 7.10	20.10 ± 5.95
Orta	32.97 ± 8.21	44.23 ± 7.12	20.10 ± 3.20
Yüksek	35.86 ± 5.56	42.52 ± 6.97	21.86 ± 9.18
Çocukların Yaş Grupları	F: .638 p=.532	F: 2.919 p=.061	F: 1.625 p=.204
9-10 yaş	32.42 ± 7.72	45.50 ± 6.73	20.14 ± 3.57
11-12 yaş	34.05 ± 6.82	45.75 ± 8.37	22.85 ± 9.31
13 yaş ve üstü	34.97 ± 7.29	41.73 ± 5.98	19.92 ± 4.41
Cinsiyet	t**: 1.800 p=.076	t: .653 p=.516	t: -.700 p=.486
Kız	35.77 ± 6.48	44.14 ± 6.99	20.25 ± 4.73
Erkek	32.75 ± 7.64	43.05 ± 7.14	21.27 ± 7.21
Aile tipi	t: -.333 p=.740	t: .000 p=1.000	t: -.624 p=.535
Çekirdek	34.02 ± 8.07	43.58 ± 6.70	20.45 ± 3.96
Geniş	34.62 ± 5.22	43.58 ± 7.82	21.41 ± 9.09

*F Anova testi, ** t ki kare testi, ***p<0.05

TARTIŞMA

Anksiyete duyarlılığı kişinin yapısında olan ve devamlılık gösteren temel bir özelliktir. Çalışmada ÇADİ toplam puan ortalaması çocukların orta düzeyde anksiyete duyarlılığı yaşadıklarını göstermektedir. Örenay'ın (2021) çalışmasında anksiyete duyarlılığının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Almak'ın (2021) çalışmasında da çalışma bulgumuza benzer şekilde ÇADİ toplam puanının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Çalışmada SCDPIÖ toplam puanı çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluşlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Tohumcu (2022) çalışmasında da çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluşlarının çalışma bulgumuzla uyumlu olarak orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Çalışmada RBSÖ toplam puanı çocukların benlik saygısının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Duman'ın (2021) çalışmasında çalışmaya katılan çocuklardan elde edilen bulgular çocukların benlik saygısı puanlarının orta düzeyde olduğunu göstermiştir. Alanyazındaki bu sonuçlar çocukların orta düzeyde anksiyete duyarlılığına, duygusal ve psikolojik iyi oluşa, benlik saygısına sahip olduğu bulgumuzu destekleyici yöndedir.

Çalışmada SCDPIÖ ile RBSÖ arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$), çocukların benlik saygısı düzeyleri arttıkça duygusal ve psikolojik iyi oluşlarının da arttığı saptanmıştır. Yüksek benlik saygısının iyi oluşu etkilediğini belirten ve çalışma bulgumuzu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Kong ve ark., 2013; Lin, 2015; Orth, Robins ve Widaman, 2012). Türkmen'in çalışmasında da (2012) öz saygı artış gösterdikçe öznel iyi oluşunda arttığı ifade edilmektedir. Çocukların benlik saygısının yüksek olması psikolojik iyi oluşlarına da olumlu yönde etki sağlayarak, onların sağlıklı bir birey olarak gelişmesine katkı sunacaktır (Şahin, 2019). İyi oluşun ve benlik saygısının çocukların psikolojik sağlığı açısından önemli etkenler olduğu söylenebilir.

Çalışmada SCDPIÖ ve ÇADİ arasında ise negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluşları arttıkça anksiyete duyarlılığı düzeylerinin azaldığı bulunmuştur ($p<0.05$). Ergenlerde yüksek anksiyete duyarlılığının anksiyete bozukluğu ve depresyonla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Qi ve ark. 2021). Psikolojik iyi oluş ile fiziksel ve ruhsal sağlık ilişkisi incelendiğinde, duygusal ve ruhsal sağlığın psikolojik iyi oluş için önemli bir ölçüt

olduğu belirtilmektedir. Anksiyete, kronik stres ve duygusal bozuklukların duygusal ve ruhsal iyi oluşla en aza inebileceği ifade edilmektedir. Psikolojik iyi oluş düzeyi düşük olanların fiziksel ve ruhsal hastalıkların daha çok görüldüğü, bu nedenle yüksek iyi oluşun fiziksel sağlık ve ruh sağlığı için koruyucu bir işlevinin olduğu belirtilmektedir (Gale, Cooper, Deary ve Aihie Sayer, 2014).

ÇADİ ve RBSÖ arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ($p<0.05$), çocukların anksiyete duyarlılığı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. Benlik sisteminin bireyin güvenliğini sağladığı, onu anksiyeteden koruduğu ve diğer bireylerle sağlıklı ilişki kurmasına yardım ettiği ifade edilmektedir (Sullivan, 1953). Düşük benlik saygısına sahip bireylerde anksiyete, depresyon gibi duygusal ve davranışsal bozukluklar görülebileceği belirtilmiştir (Yiğit, 2010). Yüksek benlik saygısına sahip bireylerde anksiyete ve depresyonun daha az görüldüğü, daha fazla olumlu duygularının olduğu ve ilişkilerde de daha az sorun yaşadığı ifade edilmiştir (Gilman ve Huebner, 2006). Steinberg (2003) düşük benlik saygısının anksiyete, depresyona neden olabileceğini belirtmektedir. Doğan (2011) yaptığı çalışmada da düşük düzeyde benlik saygısı ve anksiyete bozukluğu arasında ilişki saptanmıştır.

Çalışmamızda cinsiyet, yaş, gelir durumu, aile tipi, tanısı, anne-baba eğitim düzeyine göre anksiyete duyarlılığı toplam puanında herhangi bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da çalışma bulgumuzla benzer şekilde anksiyete duyarlılığında cinsiyet (Hannesdottir, Sigurjonsdottir, Njardvik ve Ollendick, 2018) ve yaş (Örenay, 2021; Özyurt, Öztürk ve Akay, 2017; Yılmaz ve Kılıç, 2015) değişkenine göre çocuklarda anksiyete duyarlılığının farklılık göstermediği belirlenmiştir. Almak'ın (2021) çalışmasında ailelerin ekonomik durumlarına ve annelerinin eğitim seviyelerine göre ergenlerin anksiyete duyarlılığı puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Aynı çalışmada babaların eğitim seviyesi lise bitimine kadar olan ergenlerin, babalarının eğitim seviyesi lise öncesi olan ergenlere göre daha yüksek anksiyete duyarlılığına sahip olduğu saptanmıştır. Ölmez'in (2017) çalışmasında da anne ve babaların eğitim seviyelerinin anksiyete duyarlılığına etkisi olmadığını bildirmiştir. Ebeveyn eğitim seviyesi ile ergenlerin anksiyete duyarlılığı ilişkisinin anlaşılabilmesi için daha çok çalışmaya ihtiyaç vardır.

Çalışmamızda cinsiyet, yaş, gelir durumu, aile tipi, tanısı, anne-baba eğitim düzeyine göre duygusal ve psikolojik iyi oluş toplam puanının farklılık göstermediği belirlenmiştir. Aydoğan (2022) çalışmasında çocukların cinsiyetleri, yaşları ve baba eğitim durumu ile psikolojik iyi oluşları arasında farklılık oluşmadığını saptamıştır. Eryılmaz ve Ercan (2011), iyi oluşu cinsiyet ve yaş açısından incelemiş oldukları araştırmalarında iyi oluşlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucunu elde etmişlerdir. Demirtaş (2016), Oymak (2017) ve Şahin (2019) çalışmalarında da çocukların cinsiyeti ile psikolojik iyi oluşları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu araştırma bulgumuzla benzerlik göstermektedir. Karabeyeser (2013) tarafından yapılmış olan araştırmada çocukların anne- baba eğitim durumu ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık olmadığı bulunmuştur. Tohumcu'nun (2022) çalışmasında da çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeğine ait puan ortalamalarının cinsiyete, yaşa ve anne-baba öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Çalışmamızda yaş, cinsiyet, gelir durumu, aile tipi, tanısı, anne eğitim düzeyine göre benlik saygısı toplam puanının farklılık göstermediği belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da cinsiyete göre benlik saygısının değişmediğini ortaya koyan araştırmaların olduğu saptanmıştır (Büyükşahin ve Atıcı, 2009; Jackson ve ark., 2010). Çalışmamızda babanın eğitim düzeyine göre benlik saygısı toplam puanının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Şahin'in (2019) çalışmasına bakıldığında çalışma bulgumuzla benzer şekilde babanın eğitim durumu ile çocuğun RBSÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

SONUÇ

Çalışmada çocuklarda orta düzeyde anksiyete duyarlılığı, duygusal ve psikolojik iyi oluş ile benlik saygısı olduğu belirlenmiştir. Çocuklarda duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arttıkça benlik saygısının da arttığı, anksiyete duyarlılığı düzeylerinin ise azaldığı belirlenmiştir. Ayrıca anksiyete duyarlılığı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuk sağlığı hemşiresi, çocuğun ve ailesinin hastalığa ve hastane ortamına uyum sağlamasında, kaygı ve korkularını azaltmada önemli rol oynar. Hemşirelik girişimleri bakımı planlanırken çocuğun yaşı, gelişim düzeyi, önceki hastane deneyimleri ve ebeveyn özellikleri dikkate

alınarak aile bilgilendirilmelidir. Hastalık ve hastane sürecinin yarattığı stresi azaltmak ve psikolojik iyi oluşu desteklemek için terapötik oyun önerilir ayrıca ailelerin bu konuda bilgilendirilmesi de önemlidir. Çocuğun benlik saygısını artırmak için güvene dayalı, empatik bir ilişki kurulmalı; çocuk duygularını ifade etmeye teşvik edilmeli, sorularına gelişim düzeyine uygun cevaplar verilmelidir. Çocuk sağlığı hemşiresi, çocuğun güçlü yönlerini fark etmesini desteklemeli ve daima yanında olduğunu hissettirmelidir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 09.05.2019 ve Sayı No:11026).

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: G.Y.; Tasarım: G.Y.; G.D.; Denetleme/Danışmanlık: G.Y.; G.D.; Analiz ve/veya Yorum: G.Y.; G.D.; Kaynak Taraması: G.Y.; G.D.; Makalenin Yazımı: G.Y.; G.D.; Eleştirel İnceleme: G.Y.; G.D.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Akın, A., Yılmaz, S., Özen, R., Raba, S., Özhan, Y. V. (2016). Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı İçinde: Sağlam Hİ (editör). Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirliği, 1. Baskı. Sakarya, Sakarya Üniversitesi Basımevi: 74-79.
- Allan, N. P., Felton, J. W., Lejuez, C. W., Macpherson, L., Schmidt, N. B. (2016). Longitudinal investigation of anxiety sensitivity growth trajectories and relations with anxiety and depression symptoms in adolescence. *Development and Psychopathology*, 28 (2), 459–69. doi: 10.1017/S0954579415000590
- Almak Erten, T. (2021). *Çocuk psikiyatrisi kliniğine ayaktan tedavi için başvuran 12-18 yaş ergenlerde anksiyete duyarlılığı ve ilişkili faktörlerin incelenmesi*. (Uzmanlık Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Manisa.
- Aydoğan, S. (2022). *Ortaokul çağı öğrencilerinin saldırgan davranışları, duygusal ve psikolojik*

- iyi oluş ve öz yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, İstanbul.
- Büyüksahin Çevik, G., Atıcı, M. (2009). Lise 3.sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 339-352.
- Çavuşoğlu, H. (2019). *Çocuk Sağlığı Hemşireliği 1*. Ankara: Sistem Ofset Basımevi; 1-444.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adolesanlarda *Benlik Saygısı*. (Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Deleş, B., Emre, O., Keskinçilic, A. U., Güley, B. C. (2020). Ergenlerde görülen duygusal ve psikolojik iyi oluşun farklı değişkenler açısından incelenmesi. 8. *Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri*, 8: 112-22.
- Delvecchio, E., Salcuni, S., Lis, A., Germani, A., Di Riso, D. (2019). Hospitalized children: anxiety, coping strategies, and pretend play. *Froniterst in Public Health* 6(7): 250. doi: 10.3389/fpubh.2019.00250
- Demirtaş, S. (2016). *Okul yöneticilerinin psikolojik iyi olma ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki.* (Yüksek lisans tezi). Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Doğan, T. (2011). İki boyutlu benlik saygısı: kendini sevme/özyeterlilik ölçeği'nin türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 126-136.
- Duman, P. E (2021). *Çocukların benlik saygısı ile ebeveynlerin çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Ankara.
- Dwivedi, K. N., Brinley Harper, P. (2004). Promoting the emotional well-being of children and adolescents and preventing their mental ill health. London: Jessica Kingsley Publishers
- Erşan, E., Doğan, O., Doğan, S., (2009). Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 2, 36-37.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergenlik döneminde stres ve başa çıkma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 20-37.
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2011). Öznel iyi oluşun cinsiyet, yaş grupları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 139-151.
- Gale, C. R., Cooper, C., Deary, A., Aihie Sayer, A. (2014). Psychological well-being and incident frailty in men and women: The English longitudinal study of ageing. *Psychological Medicine*, 44(4), 697-706. doi: 10.1017/S0033291713001384
- Gilman, R., Huebner, E. S. (2006). Characteristics of adolescents who report very high life satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35 (3), 311-319.
- Hannesdottir, D. K., Sigurjonsdottir, S. B., Njardvik, U, Ollendick, T. H. (2018). Do youth with separation anxiety disorder differ in anxiety sensitivity from youth with other anxiety disorders? *Child Psychiatry & Human Development*, 49(6), 888-96. doi: 10.1007/s10578-018-0805-9
- Jackson, L. A., Eye, V. A., Fitzgerald, H. E., Zhao, Y., Witt, E. A. (2010). Self-concept, self-esteem, gender, race and information technology use. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 323-328. doi: 10.1089/cpb.2008.0286
- Kahneman, D., Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 4(107), 16489-16493. doi:10.1073/pnas.1011492107
- Karabeyeser, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları ve stresli yaşam olaylarına göre psikolojik iyi oluşu.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.
- Kong, F., Zhao, J., You, X. (2013). Self-Esteem as mediator and moderator of the relationship between social support and subjective well-being among Chinese university students. *Social Indicators Research*, 112(1), 151-161. doi:10.1007/s11205-012-0044-6
- Lerwick, J. L. (2016). Minimizing pediatric healthcare-induced anxiety and trauma. *World Journal of Clinical Pediatrics*, 5(2), 143-50. doi: 10.5409/wjcp.v5.i2.143
- Liddle, I., Carter, G. F. A. (2015). Emotional and psychological well-being in children: the development and validation of the Stirling Children's Well-being Scale. *Educational Psychology in Practice*, 31(2), 174-85. doi:10.1080/02667363.2015.1008409
- Lin, C. C. (2015). Self-esteem mediates the relationship between dispositional gratitude and well-being. *Personality and Individual Differences*, 85, 145-148. doi: 10.1016/j.paid.2015.04.045
- Noel, M., McMurtry, C. M., Chamber, C. T., McGrath, P. J. (2010). Children's memory for painful procedures: the relationship of pain intensity, anxiety, and adult behaviors to

- subsequent recall. *Journal of Pediatric Psychology*, 35(6), 626-36. doi: 10.1093/jpepsy/jsp096.
- Noël, V. A., Francis, S. E. (2011). A meta-analytic review of the role of child anxiety sensitivity in child anxiety. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 39(5), 721-33. doi: 10.1007/s10802-011-9489-3.
- Orth, U., Robins, R. W., & Widaman, K. F. (2012). Life-span development of self-esteem and its effects on important life outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(6), 1271-1288.
- Oymak, Y. C. (2017). *Psikolojik iyi oluş ile iş doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Ölmez, S. K. (2017). *Sosyal fobi, agorafobi ve özgül fobi hastalarının dürtüsellik, anksiyete duyarlılığı ve kendine zarar verme davranışı özelliklerinin incelenmesi*. (Tıpta uzmanlık tezi). Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Düzce.
- Örenay, S. (2021). *14-17 yaş ergenlerin bağlanma stilleri ile anksiyete duyarlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, İzmir.
- Öztürk, O., Aylin, U. (2016). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. (14. Baskı). Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri; 57-61.
- Özyurt, G., Öztürk, Y., Akay, A. (2017). Anksiyete bozukluğu olan çocuklarda duygu düzenlemenin annelerinin duygu düzenlemesi, bağlanması ve anksiyete duyarlılığı ile ilişkisinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 369-378. doi: 10.5455/apd.245479
- Qi, J., Rappaport, L. M., Cecilione, J., Hettima, J. M., Roberson-Nay, R. (2021). Differential associations of distress tolerance and anxiety sensitivity with adolescent internalizing psychopathology. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 50 (1), 97-104. doi: 10.1080/15374416.2019.1602838.
- Reiss, S., McNally, R. J. (1985). Expectancy model of fear. Theoretical issues in behavior therapy. Reiss S, B. Theoretical issues in behaviour therapy. San Diego: CA: Academic Press; 107-121
- Reiss, S., Peterson, R. A., Gursky, D. M., McNally, R. J. (1986). Anxiety sensitivity, anxiety frequency and the prediction of fearfulness. *Behaviour Research and Therapy*, 24(1), 1-8. doi: 10.1016/0005-7967(86)90143-9.
- Rosenberg, M. (1965) Society and the Adolescent Self-Image. Princeton University Press, Princeton.
- Silverman, W. K., Fleisig, W., Rabian, B., Peterson, R. A. (1991) Childhood anxiety sensitivity index. *Journal of Clinical Child Psychology*, 20(2), 162-8. doi: 10.1207/s15374424jccp2002_7
- Statham, J., Chase, E. (2010). Childhood wellbeing: A brief overview. London, Childhood Wellbeing Research Centre, 3-19.
- Steinberg, L. (2003). Adolescence. New York: McGraw-Hill.
- Sullivan, H. S. (1953). The interpersonal theory of psychiatry. W W Norton & Co.
- Şahin, B. (2019). *Benlik saygısı, stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik iyi oluş: bir model denemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Erzurum.
- Tatoğlu, N. (2006). *Zonguldak il merkezinde 15-17 yaş grubu genel lise öğrencilerinde benlik saygısının akademik başarıya etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, Zonguldak.
- Tohumcu, H. Z. (2022). *Çocuklarda iyi oluş: anne baba tutumu ve bilinçli farkındalığın rolü*. (Yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Türkmen, M. (2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.
- Üstün, G., Erşan, E. E., Kelleci, M., Turgut, H. (2014). Hastanede yatan çocuklarda psikososyal semptomların bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Tıp Dergisi*, 36: 25-33.
- Yavuzer, H. (2023). Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2022). Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu. 22. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 12. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, D. D. (2018). *14 yaş ergenlerin öz yeterlik düzeyinin anksiyete duyarlılığı ve ebeveyn tutumu ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).
- Yılmaz, S., Kılıç, E. Z. (2015). Çocuklar İçin Anksiyete Duyarlılığı İndeksi'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(3), 1-6.

Yiğit, H. (2010). *Ergenlerin benlik saygılarının yaşam doyumu ve bazı özlük nitelikleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya.